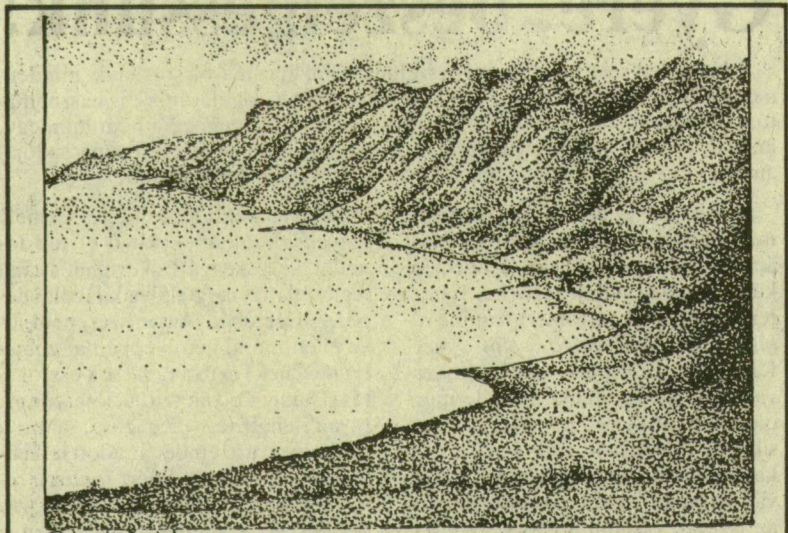

SÁVAI MÁRTA RAJZA

EGY TANÁR VALLOMÁSAI:

A tanári hivatás – életre vezérlés

Most elsőként a régi diák szólal meg belőlem. Hozzám kegyes volt a sors. Diákéletemből sok fénylő nyom maradt bennem: pedagógusaim máig munkáló hatása, elsős tanító nénim, Oldal Anna, a gimnáziumi magyartanárom és osztályfőnököm, dr. Balassa László, és pszichológiai professzorom, dr. Várkonyi Hildebrand Dezső igényessége, tudása, embersége. És még másoké is. Az emlékek némelyike immár fél évszázad távolából ködlik fel bennem, egy szemüveg mögül szigorúan és mégis szeretettel sugárzó szempár, egy Vörösmarty költészetének elemzésétől az önismeret ósvé- nyein keresztül a nemzet közösségéig, s az élet értelméig vezető irodalom- óra, vagy az emberi életdrámához kulccsal szolgáltó, s életünk apró eseményein keresztül a sorstragédiák kozmikus távlatába világító pszichológiai előadások emléknymoi. Ma már nem tudom melyik szavamban, mozdulatomban, csalódásból ocsúdó újrakezdésemben, tudásom, hitem melyik morzsájában köszön vissza tanításuk, szép példájuk, de itt van bennem, a sejtjeimben, az egész életemben. S ők élnek tovább az én tanítványaimban is. Minden tanár azt adja vissza, azt adja tovább, amit ő is kapott, s ha még a saját emberségéből is úgy tud tenni valamit, hogy abból életre szóló útravaló lesz, az a termés is abból van, amelynek magvait tanítói, tanárai ültették el az általuk termővé tett talajba.

Az igazi tanár az életre készít elő, életre vezérel. Emberséggel átszótt tantárgyi tudásával gondolkodni és érezni is tanít. Tanítványai nemcsak tőle, hanem rajta, példáján is tanulnak. Tanulnak kölcsönös megbecsülést, emberi tartást, feladatmegoldásban helytálló felelősséget és kitartást, közösségi magatartást és hazaszeretetet is. Megtanulnak tanulni és örülni az eredménynek, becsülni a munkát, eligazodni önmagukon és társaik között, megvédeni igazukat úgy, hogy közben a másokét is elismerjék és rendezett emberi kapcsolatban éljenek. A tanár nem hős, nem atléta és nem zseni, csak ember, aki azonban úgy vállalja egyéniségét – s ennyiben kell különböznie más szakemberektől –, hogy naponta megújulva próbál megküzdeni saját hibáival. A tanár ugyanis tudja, hogy megformadásának és megújulásának forrása ugyanaz: az ifjúság, amelynek körében és amelyért él. Tudja, hogy – sokszor észrevétlenül – munkájával a saját belső értékeit azzal sokszorozza, ha tudás és emberség kincseit adakozó szeretettel és személyválogatás nélkül osztja szét.

Van ilyen tanár, nekem voltak ilyen tanárain. Amikor a József Attila Tudományegyetemen, a Pszichológia Intézet Pályaleléktani Csoportjában másfél éve – az ország különböző felsőoktatási intézményeinek ilyen irányú vezető szakembereivel összefogva – egy speciális képzést megindítottunk, ezek a tanárain, s ilyen tanárok lebegtek a szemem, a szemünk előtt. Ilyen szemben, ennek megfelelő tartalommal és ilyen szemlélő tanárokat törekszünk képezni a bölcsész- és a természettudományi karról egyaránt jelentkező hallgatókból.

Ez a képzés arra törekszik, felkészíteni a leendő szaktanárokat, hogy saját tantárgyuk oktatása közben és mellett, a tanulók személyiségének, teljes embereiségének formálását úgy tudják végezni, hogy őket egyszersmind természetes módon az életre készíti fel. Önismeretre és társadalmilag értékes önmegvalósításra tanít, tehetséget gondoz, s mind önállóbb és harmonikusabb életvezetésre úgy ösztönöz, hogy felkészít a konfliktusok kezelésére és a lelki egészséget is erősítő technikák kialakítására is.

Jobb híján „pályalelektani speciális képzés” a neve. Valójában — ha úgynevezett B szakká nyilvántítják — olyan tanácsadó tanárokat képez, akik bármilyen szak (pl. történelem, angol, biológia, fizika stb.) mellé felvehetik e szakot, s szaktanári munkájukon keresztül nyithatnak ablakot az iskolából az életre, a munka világába.

Azért „pályalelektani” e képzés, mert a tanulóknak az életpályán, a nekik való munkán keresztül történő otthonépítéshez oktatással, neveléssel, diagnózissal és tanácsadással nyújt segítséget. Ám ehhez a pályalelektan gazdag témakörén belül és kívül még számos más pszichológiai tudományág — személyiség-lélektan, szociálpszichológia, pszichodiagnosztika, mentálhigiéné (lelki egészségvédelem) stb. — ismereteit és módszereit nyújtja a hallgatóknak.

„Speciális” e képzés annyiban, hogy átalakuló társadalmunk olyan új kihívásaira felel, amelyre tanárképzésünk még egyáltalán nem készült fel, s nem véletlen, hogy nemcsak a hallgatók körében élénk az érdeklődés e képzés iránt, hanem a szomszédos és nyugat-európai országokból tapasztalatserőse idelátogató egyetemi tanárok is elismerően szóltak róla.

Tudjuk, hogy tanárképzésünk megújításának ez csak egyik, sajátos módja, de munkánk során már megkezdtük s második feléve a gyakorlatban végezzük is az egész tanárképzést alapozó új szemléletű (l. előző „Tudomány és tanárképzés” c. cikkünket) pszichológiai oktatást is. Sőt, ugyancsak másfél éve tudatosan készítettük elő azt is, és ez is humanizálódó társadalmunk, s benne e dél-magyarországi régió igénye egy emberi védőhálóra, hogy a József Attila Tudományegyetemen újra régi fényében, s az európai hírű szegedi hagyományok felújításával a pszichológusképzést megindíthassuk. Ere minden reális reményünk megvan, de az egész eddigi munkánkat megsemmisítő veszély is éppúgy fenyeget.

Mint derék tanáraink régi diákja azonban tudatosan őriztem meg a naivitásommal együtt a hitemet is: ezt az országot végül is csak igazi, azaz tanítványokat egy jobb életre vezérlő tanárok segítik és tudják felépíteni.

DR. RÓKUSFALVY PÁL

Élete: párttörténeti regény

Németh Dezső, a Kiszegdapárt helyi szervezetének adminisztratív igazgatója volt. Élete sokkal gazdagabb és változatosabb ez igen szűkszavúra sikeredett felsorolásnál. Mintha a Jéghegy csúcsát látnánk. Pedig Németh Dezső is szemtanúja a történelemnek. Most elmondja, hogyan látta ő a világ egy részét megtörténni.

Gyerekkor

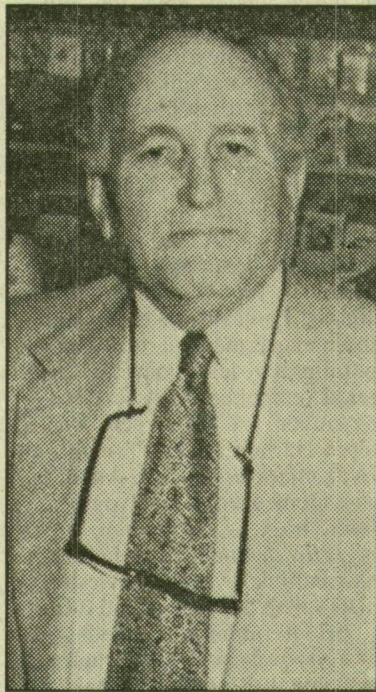
1911. október 23-án, e később oly nevezetessé váló napon született a délvidéki Zomborban. Édesapja szobrász, szülei 1918-ban elválnak, a kislíu apjával Vásharhelyre költözik. Itt látja először *Horthy*t, amikor a majdani kormányzó fehér lován bevonul a városba. Emlékezte óriz más uralkodókat is. Hat-hét évesen látja még *Péter*t, a szerbek öreg királyát, aki Cservenkán meglátogatja a községházát és az óvodát. Németh Dezső kislíuüket ad neki virágot. Ez idő tájt történt az is, hogy a bezdáni Duna-ágnál észreveszik azt az angol monitort, melyen *IV. Károly*, utolsó magyar király is tartózkodik éppen. Az uralkodó a korlátról könyökölve integetett a mezítlábas gvereknek...

1921-ben egyedül maradt, édesapja meghal. Rokonok veszik pártfogásba, szobrász szeretne lenni...

Katonaévek

1929-ben felkerül Pestre, ahol a Magyar Köztisztviselők Üzletházban helyezkedik el. Innen vonul majd be 1934-ben a szegedi V. honvéd tüzérszállás mérőszázadához. A munkanélküliség veszélye miatt hivatásos állományba kéri magát. Ebből a szolgálatból négy évet *Kenderesen*, a kormányzó biztonságáért felelős alakulatnál tölt le. 1941-ben a Délvidék visszacsatolásakor őrmesterként, miután személyesen kéri meg Horthy, visszahelyezik Zomborra. 1942 őszén már a szegedi nemzetvédelmi alosztaglányt találjuk, ahol irodavezető. Nyomozótanfolyamot is végzett. Ez másútkönben egy rejtett alakulat volt, akárcsak a kémelhárítás, s a hadsereg erkölcsi erejére vigyázott, vizsgálések, belső korrupciók után nyomozott. Ugyanakkor Németh Dezsőhöz jártak jelentkezni ekkoriban a nyilvántartott kommunisták is, így például a Komócsinok, emlékszik Illéres. Antalra és Mihályra.

1944 őszén, amikor az oroszok Battonyánál átlélik a határt, egy Tergurica nevű százados indul elvezetés felderítésre. Nem tért vissza, utóbb kiderül, átállt az oroszokhoz. A tájékozódás nélkül maradt hadtestet Németh Dezső segíti ki önkéntes alapon. Makóra indul, három napig tart az út, a hadtest már azt hiszi, hogy Németh Dezső fogásába került, amikor visszaérkeznek. Október 11-én hagyják el Szegedet. Győr után Sopronban hatalmas légitámadás éri őket. Húsvérta Bécsújhelyen vannak, majd május elején kerülnek amerikai fogásába...

Újra Szegeden

1945 augusztusában tér vissza Szegedre, miután lejelentkezik a budapesti Mária Terézia lakonyában. Hívják a hadtesthez, de ő nem megy, mert még az első választások előtt találkozik *Nagyiványi Lajos-sal, Török Ferencel és Shvoy Kálmán* volt magyar királyi altábornaggyal, akik felkérték, hogy szervezze meg a helyi *Kiszgazdapártot*. Németh Dezső lévén eddig katonatiszt, semmiféle pártnak nem volt tagja, elvállalta a feladatot. Török Ferenc lesz a párt helyi elnöke, Shvoy a politikai, Németh Dezső az adminisztrációs igazgatója.

Németh Dezső úgy mondja, hogy a nagy létszámú, sok szavazóval és szimpatizánssal bíró Kiszgázdapárt csak látszatra volt erős, hiszen ezt bizonyítja nemcsak a Sulyok vezette szárny kiválása, de az is, hogy egy-egy tüntetés, felvonulás alkalmával csak igen nagy munkával sikerült a városi értelmiség csekély részét megnyerni. Kevés volt az igazán aktív ember. A Kiszgázdapárt a Tisza Szálló második, a Sulyok vezette Szabadság Párt pedig az első emelet bérelte ki.

A helyi kisgazdák mindazonáltal igen nagy bizalmatlansággal figyelték a párt ptezi vezetőit is. Amikor Németh Dezsőék utasítást kaptak *Dobitól és Oruaytól*, hogy propagálják az iskolák államosítását, Németh Dezső először nem akarta elvállalni az ügyet. Aztán csak rávették, hogy csináltsaon ezer darab plakátot, s ő el is ment Hunya Benedek nyomdájába. A tulajdonos ugyancsak kisgazda volt, hát Németh Dezső elmondta neki, miféle célt szolgálnak ezek a plakátok. Végül csak százat rendelt. A többi pénzén irodapapírt kért. Amikor elkészültek a plakátok, ötvenet elvitt a hirdetési irodába, s megkérte Ferencz Józsefet, az igazgatót, hogy a propagandaanyagot ragasztassa ki éjjel a kommunistákkal. Amikor azok elkészülnek, küldjön két megbízható kisgazdát, s azok úgy ragaszthatók sorba le valamilyen kommunisnaplakáttal az iskolák államosítá-

sárol szólóakat, hogy ne látszódjon: ez valójában a Kisgazdapárt hirdetménye...

Németh Dezső is szemtanúja volt annak a szabadságpárti gyűlésnek, melyen a kommunisták provokációi révén verekedés tört ki. A második emeletről figyelte az eseményeket. A nagy érdeklődéssel, s telt házzal kísért szónoklatot, melyet talán Nagy Vince tartott, heves tojászápor akasztotta meg. A válasz már komolyabb volt, súlyos vasszékek repültek a dobálózó kommunista munkások soraiba. Pillanatok alatt teljes lett a káosz...

A kommunisztabarát munkások ezután – talán másnap – a második emeletre, a kiszagadókra akartak törni. Németh Dezső úgy mondja, felismerte a csapat élén haladó, akkor még fiatal Komócsin Mihályt, aki azt kijábolta: „Gyertek, kirámoljuk a másik fasizsta pártot is”. Odafent ekkor csak három ember tartózkodott. Pillanatok alatt vasszekekkel torlasztózták el a lépcsőfeljárót, s Németh Dezső erélyes fellépésének köszönhetően – hatalmas, erős katonaszerben lévén – sikerült megakadályozni a rombolást...

A letartóztatás

Ám a lassan, de biztosan őrlő kommunista malomba Németh Dezső is belekerült. 1948. augusztus 15-én tartóztatják le, éppen jelentést gépel. Bekérik a rendőrségre, ahonnan azonban már nem engedik ki, három napig egy polskától hemzsegő cella foglya. A kihallgatások alatt nem bántották, legföljebb ordítottak vele. A vád folytatatlágotan elkövetett igaztat. A *Csillagbörtön* lakója lesz két évre. Szabadulása után Budapestre kerül, fizikailk munkás, lakatos lesz.

1956-ban a Kiszgarpárt vidéki osztályának szervezésével bízzák meg. November 3-án el is indul Szegedre, de Alsónémedinél útjukat állják az orosz csapatok. Nem tudnak továbbmenni. Negyedikén aztán megindul az összehangolt támadás. Németh Dezső mint honfitársaink ezrei, elmenekül az országból.

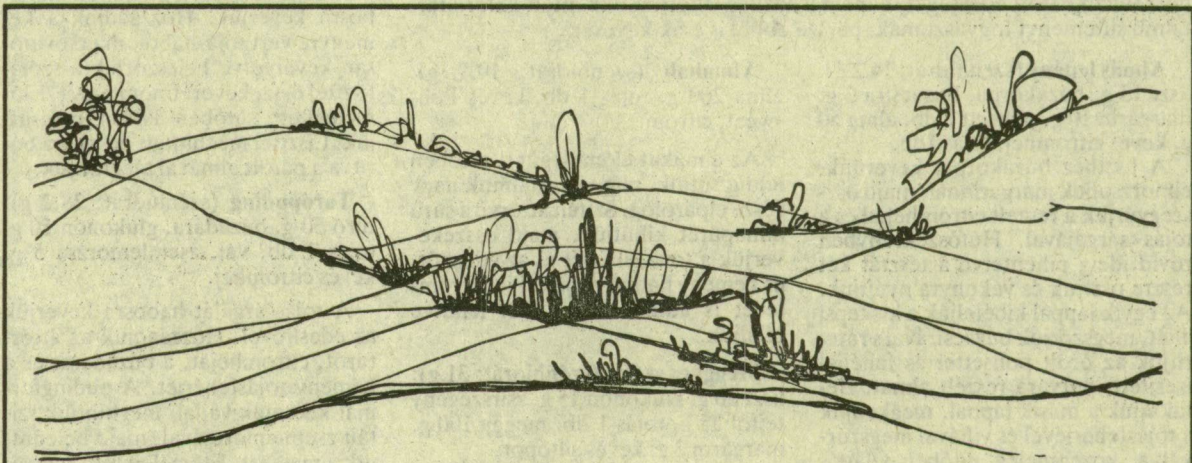
Emigrációs évek

Az ausztriai Salzburg menekülttáborába kerül. Decemberben utazik ki az Egyesült Államokba, ahol egy New York melletti katonai táborban, egy magyar segélyszervezet egyik alkalmazottjában a lefogyott és beteg Jávor Pálra ismer.

A következő város Cleveland, oda feleségével, családjával együtt költözik. Újságíróként dolgozik, majd Los Angelesbe kerül, ahol egy havilapot szerkeszt. Baleset éri, az újságírást egy időre abbahagyja, visszaemlékezésein kezd dolgozni. A könyvek – *Az Úri Magyarországról, Egy nemzet perke hull*, *Az első tíz évünk Amerikában* – elkészülnek.

Németh Dezső majd egy éve itthon él egy újszegedi garzonlakásban.

DARVASI LÁSZLÓ

ANDRÁSSY GABRIELLA RAJZA